

**Kainuun ELY-keskuksen lausunto Hietavaaran tuulivoimahankkeen
Natura-arvioinnista koskien Iso Kaitasen lehdon ((FI1200451, SAC)
Natura-aluetta**

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteydessä on tässä tapauksessa tehty luonnonsuojelulain 35 §:n mukainen Natura-arviointi Iso Kaitasen lehdon Natura-alueen (FI1200306, SAC) osalta, kun hankkeeseen sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) 3 luvussa tarkoitettua arviointimenettelyä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunto sisällytetään siten YVA-lain 23 §:ssä tarkoitettuun perusteltuun päätelmään.

Iso Kaitasen lehdon alue ((FI1200451, SAC)

Törmänmäen itäpuolella sijaitseva Iso Kaitainen on järven länsi- ja itärannoilla oleva lehtojen muodostama kokonaisuus. Rinteet ovat paikoin jyrkästi järveen viettäviä. Kasvillisuus vaihtelee rinteiden yläosien kuivista lehdoista ja lehtoniityistä muun alueen tuoreisiin ja kosteisiin lehtotyyppeihin ja soistumiin.

Rinteiden metsäkurjenpolvi-käenkaali-oravanmarjalehdot ovat hyvin edustavia, ja lehto-orvokkia ja mustakonnanmarjaa on paikoin runsaasti. Notkelmissa ja rinteiden alaosassa on reheviä kosteita suurruoholehtoja. Notkoissa on myös hiirenporraslehtoa, suurruoholehtokorpea ja harvinaista myyränporraslehtokorpea. Lettokorpea on pienenä laikkuna.

Puusto on vaihtelevaa, etupäässä harmaaleppävaltaista lehtimetsää ja tuomitiheikköjä, mutta paikoin on myös kookasta kuusikkoa ja nuorta mäntykuusisekametsää. Alueella esiintyy runsaasti vaateliaita ja alueellisesti merkittäviä kasvilajeja. Alueella on myös luontodirektiivin liitteessä II mainitun lajin esiintymä. Lehtokasvillisuus on edustavaa kuivista kosteisiin lehtotyyppeihin. Alueella esiintyy myös harvinaista myyränporraslehtokorpea sekä luontodirektiivin liitteessä II mainitun uhanalaisen lajin esiintymä. Runsaasti myös alueellisesti merkittävää lajistoa.

Alue on Kainuun vaarajakson lehto- ja lettokeskuksen alueelle sijoittuva kalkkivaikutteinen lehto- ja lettokohde. Kohteella on suuri merkitys osana lajistollisesti arvokkaiden lehtojen suojeluverkostoa. Alueen lehdot ovat laidunhistorian myötä pääosin lehtipuuvaltaisia lehtoja.

Iso Kaitasen lehto on keskeinen alue lehtolajiston osalta uhanalaisen lajin ja myyränportaan suojeluverkostossa. Näiden lajien esiintymät keskittyvät Kainuussa vaarajakson sekä viherkivivöhykkeen kalkkipitoisille alueille. Myyränporras viihtyy alueella lähteisissä kuusivaltaisissa lehdoissa ja lehtokorvissa. Myös liito-oravan kannalta alueen puustorakenne on optimaalinen, sillä leppävaltaiset lehdot toimivat lajin ruokailualueina ja lehtoihin rajoittuvat vanhat kuusimetsät tarjoavat suojaisia pesä- ja päivälepopaikkoja.

Luontodirektiivin liitteen I luontotyypit

Ison Kaitasen lehdon Natura-alueella esiintyy 4 Natura-luontotyyppiä: Lähteet ja lähdesuot (7160), Letot (7230), Kalkkikalliot (8210) ja Lehdot (9050). Pinta-

alaltaan suurin määritetty luontotyyppi alueella on boreaaliset lehdot (4,62 ha) Natura-alueen kokonaispinta-alan ollessa 15 ha.

Luontodirektiivin liitteen II lajit

Luontodirektiivin liitteen II lajeista Natura-alueen suojeluperusteena ovat liito-orava ja myyränporras.

Muut tärkeät kasvi- ja eläinlajit

Natura -tietolomakkeen taulukossa 3.3. (Muut tärkeät kasvi- ja eläinlajit) todetut lajit ovat pääosin lehtolajeja: mustakonnanmarja (*Actaea spicata*), tummatunturikurjenherne (*Astragalus alpinus* subsp. *arcticus*), vienansara (*Carex atherodes*), pohjansinivalvatti (*Cicerbita alpina*), kaitakämmekä (*Dactylorhiza traunsteineri*), lehto-orvokki (*Viola mirabilis*) ja metsäorvokki (*Viola riviniana*).

Hankkeen vaikutukset Natura-alueeseen Natura-arvioinnin mukaan

Iso Kaitasen lehdon Natura-alueen itäiset osa-alueet rajautuvat hankealueeseen. Lähin tuulivoimala vaihtoehdossa VE1 sijoittuu 670 metrin päähän ja vaihtoehdossa VE2 lähin voimala sijoittuu 990 metrin päähän Natura-alueen rajasta (Kuva 5). Suunniteltu hankealueen sisäinen sähkönsiirtoreitti sijaitsee lähimmillään 440 metrin päässä Natura-alueesta.

Suoraa pinta-alamenetystä tai reunavaikutuksen lisääntymisestä aiheutuvaa vaikutusta ei kohdistu Natura-alueen suojeluperusteena oleviin luontotyypeihin. Tuulivoimaloiden rakentaminen ei vaikuta hankealueen pohjavesioloihin, sillä tuulivoimaloiden kokoamisalueet toimivat edelleen pohjaveden muodostumisalueena. Tuulivoimaloiden perustukset ovat pienialaisia, ja niillä ei ole merkitystä pohjaveden muodostumiselle. Lisäksi Natura-alueen ympäristö on voimakkaassa metsätalouskäytössä, jolloin hankkeen toteuttamisen mahdolliset vaikutukset Natura-alueeseen ovat häviävän pieniä verrattuna tavanomaisen metsätalouden vaikutuksiin mm. hydrologisiin olosuhteisiin. Näin ollen Natura-alueen suojeltuihin luontotyypeihin ei arvioinnin mukaan aiheudu hankkeen seurauksena haitallisia vaikutuksia.

Vaikutukset suojeluperusteina oleviin lajeihin

Lajitietokeskuksen aineistojen (2023) mukaan myyränportaan kasvupaikat sijoittuvat erityisesti Natura-alueen pohjoisosiin Iso-Kaitanen -järven länsipuolelle. Kohdassa 5.6.3 esitetyin perusteluin hankkeesta ei aiheudu vaikutuksia myyränportaalalle.

Lajitietokeskuksen mukaan liito-oravasta on tehty havaintoja Kaitavaaran länsirinteellä ja Iso Kaitanen -järven länsirannalla. Lisäksi hankealueella havaittiin Hietavaaran tuulivoimahankkeen luontoselvitysten (Luontoselvitysraportti, YVA-selostuksen liite 9) yhteydessä liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka Hietajärven kaakkoisrannalla (arvokohde 19) sekä papanoita Ison Kaitasen lehdon Natura-aluetta sivuavassa Hietapuron arvokohteessa (nro 21) hankealueen itälaidalla. Lisäksi lisääntymis- ja levähdyspaikka rajattiin Myrkkikorven arvokohteella (nro 17). Näiden väliin sijoittuva Taapurin yksityinen luonnonsuojelualue on myös liito-oravalle soveltuvaa elinympäristöä.

Hankkeessa rakennettavat uudet sähkönsiirtoreitit, uudet tiet ja voimalanpaikat lisäävät entisestään Natura-alueen ympäristön pirstoutuneisuutta ja voivat hankaloittaa liito-oravan liikkumista Natura-alueen ja hankealueen itälaidalla sijaitsevan elinympäristön välillä. Toisaalta uudet voimalat, tiet ja sähkölinjat sijoittuvat arvioinnin mukaan enimmäkseen metsätalouden jo ennestään pirstomaan ympäristöön mm. hakkuuaukeille ja taimikoihin, jolloin hankkeen aiheuttama lisäys metsäympäristön tämänhetkiseen pirstoutumisen asteeseen on jokseenkin vähäinen. Ilmakuvatarkastelun perusteella liito-oravalle soveltuvat kulkuyhteydet säästyvät. Näin ollen hankkeen vaikutukset liito-oravaan arvioidaan vähäisiksi.

Yhteisvaikutukset

Aivan Hietavaaran hankealueeseen rajautuen Hietavaaran itäpuolelle Prokon Finland Oy suunnittelee Varsavaaraan enintään 21 voimalan tuulipuistoa. Varsavaaran hankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostus on tullut nähtäville 21.12.2022 (Ramboll Finland Oy, 2022). Kokonaisuudessaan Hietavaaran tuulivoimahankkeen vaikutukset Ison Kaitasen lehdon Natura-alueelle arvioidaan merkittävyydeltään korkeintaan vähäisiksi molemmissa hankevaihtoehdoissa. Viereisellä Varsavaaran hankkeella ei ole arvioitu olevan ollenkaan vaikutuksia Ison Kaitasen lehdon suojeluperusteisiin johtuen pitkästä etäisyydestä rakenteisiin (Ramboll Finland Oy, 2022), joten yhteisvaikutuksia Varsavaaran tuulivoimahankkeen kanssa ei muodostu. Hietavaaran tuulivoimahankkeella yksin tai yhdessä muiden hankkeiden kanssa ei katsota olevan merkittäviä vaikutuksia niihin luontoarvoihin, joiden perusteella Ison Kaitasen lehto on sisällytetty Natura 2000-verkostoon.

Vaikutukset Natura-alueen eheyteen

Millään hankevaihtoehdolla ei arvioida olevan vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteena oleviin luontotyypeihin ja sitä kautta Natura-alueen eheyteen. Hanke ei vaaranna juuri niitä luontoarvoja, joiden perusteella kyseinen alue on sisällytetty Suomen Natura 2000-verkostoon. Hietavaaran tuulivoimahankkeen ei myöskään yksin tai yhdessä muiden lähialueen tuulivoimahankkeiden kanssa arvioida merkittävästi heikentävän Natura-alueen ekologista rakennetta ja toiminnallista kokonaisuutta.

Vaikutusten lieventämismahdollisuudet

Natura-alueen suojelun kannalta ei ole esitetty tarvetta lieventäville toimenpiteille, sillä Natura-alueen suojeluperusteisiin ei kohdistu merkittäviä vaikutuksia. Hankesuunnittelussa on lähtökohtaisesti huomioitu Natura-alueen läheisyys.

ELY-KESKUKSEN ARVIO VAIKUTUKSISTA JA NIIDEN MERKITTÄVYYDESTÄ

Arvioinnin asianmukaisuus

Hanke ja sen vaihtoehdot on kuvattu Natura-arvioinnissa selkeästi. Vaikutukset on esitetty luontotyypeittäin ja lajikohtaisesti. Arviointi perustuu Natura-

tietolomakkeeseen (4/2015). Sekä välittömät että välilliset vaikutusmekanismit on tunnistettu ja vaikutusalueen laajuus määritetty riittävällä tavalla. ELY-keskus katsoo, että lähtötiedot ovat riittävät Natura-arvioinnin tekemiseen, mistä myös Metsähallitus on antamassaan lausunnossa ollut samaa mieltä.

Vaikutukset luontotyypeille

Metsähallitus on arvioinnista antamassaan lausunnossa katsonut, ettei suunnitellulla hankkeella ole todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteena oleviin luontotyyppeihin, mikäli Natura-alueen läheisyys huomioidaan suunniteltujen tuulivoimaloiden sekä alueen sisäisen sähkönsiirtoreitin käytännön toteutuksessa, mistä ELY-keskus on samaa mieltä. Lähimmäksi Natura-aluetta sijoittuvat molemmissa hankevaihtoehdoissa (VE1, VE2) alueen eteläosien tuulivoimalat, jotka sijoittuvat noin 600–1000 metrin päähän Natura-alueesta, sekä hankkeen sisäinen sähkönsiirtoreitti, joka sijoittuu noin 440 metrin päähän Natura-alueesta. Rakentamisesta ei siten voida katsoa aiheutuvan alueeseen sellaisia hydrologisia tai muita muutoksia, joilla olisi heikentävää vaikutusta alueen suojeluperusteisiin luontotyyppeihin.

Vaikutukset lajistolle

Metsähallitus on lausunnossaan katsonut, että liito-oravan osalta Natura-arvioinnissa tunnistetaan asianmukaisesti metsien pirstoutumisen riskit liito-oravan liikkumiselle. Vaikka liito-oravan esiintymistä on Hietavaaran tuulivoimahankkeen luontoselvityksissä selvitetty varsin kattavasti, on Natura-arviointi (tai YVA-selostuksen liito-oravavaikutusten arviointi) lajin kulkuyhteyksien kannalta yleispiirteinen eikä arvioinnissa esimerkiksi kuvata liito-oravan kannalta potentiaalisia metsäyhteyksiä lajin havaittujen elinympäristöjen välillä.

Metsähallitus toteaa lausunnossaan, että suunniteltu hanke on mahdollista toteuttaa ilman merkittäviä vaikutuksia liito-oravaan edellyttäen, että lajin liikkumisen kannalta keskeiset metsäyhteydet erityisesti Ison Kaitasen lehdon Natura-alueen ja tuotantoalueen itäosiin sijoittuvien esiintymisalueiden (Hietapuro, Myrkkikorpi, Taapuri) välillä turvataan hankkeen jatkosuunnittelussa. Erityisesti liito-oravan huomiointi korostuu tuotantoalueen eteläosiin sijoittuvien tuulivoimaloiden (VE1: voimalat nro 16–18; VE2: voimalat nro 12 ja 13) ja niiden edellyttämän huoltotien sekä alueelle suunnitellun sähköaseman ja sähkönsiirtolinjan osalta.

ELY-keskus pitää vaikutusten arviointia liito-oravan osalta riittävänä, mutta toteaa, että lajin liikkumiselle soveliaat metsäyhteydet on hankkeen jatkosuunnittelussa kuvattava tarkemmin. Iso Kaitasen alueella olevan liito-oravan esiintymispaikan toiminnallisuuden turvaaminen tulee varmistaa yleiskaavassa osoitettavilla kulkuyhteyksillä.

Hanke ei arvioinnin mukaan vaikuta myyränportaan esiintymiseen Natura-alueella, mistä ELY-keskus on Metsähallituksen lausunnossaan toteaman kanssa samaa mieltä.

Vaikutukset Natura -alueen eheyteen

Hankevaihtoehdolla ei arvioida olevan vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteena oleviin luontotyyppeihin ja sitä kautta Natura-alueen eheyteen. Hanke ei vaaranna niitä luontoarvoja, joiden perusteella kyseinen alue on sisällytetty Suomen Natura 2000-verkostoon. Hankkeen ei myöskään yksin tai yhdessä muiden lähialueen tuulivoimahankkeiden kanssa arvioida merkittävästi heikentävän Natura-alueen ekologista rakennetta ja toiminnallista kokonaisuutta, mistä ELY-keskus on arvioinnin kanssa samaa mieltä.

Yhteisvaikutukset

Hankkeella ei arvioida olevan merkittäviä yhteisvaikutuksia Natura-alueeseen, mitä johtopäätelmää ELY-keskus on arvioinnin kanssa samaa mieltä

Vaikutusten lieventämismahdollisuudet

Natura-alueen suojelun kannalta ei ole esitetty tarvetta lieventäville toimenpiteille, sillä Natura-alueen suojeluperusteisiin ei kohdistu merkittäviä vaikutuksia. Hankesuunnittelussa on lähtökohtaisesti huomioitu Natura-alueen läheisyys. ELY-keskus pitää arvioinnin johtopäätelmää oikeana.

KAINUUN ELY-KESKUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET NATURA-ARVIOINNISTA

Kainuun ELY-keskus pitää Natura-arviointia riittävänä ja toteaa, että Hietavaaran tuulivoimahanke ei todennäköisesti merkittävästi heikennetä niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi Iso Kaitasen lehdon Natura-alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Hankkeella ei todennäköisesti tulisi olemaan, mahdolliset yhteisvaikutukset ja arviointiin liittyvät epävarmuustekijät huomioon ottaen, merkittävästi heikentäviä vaikutuksia alueen suojeluperusteena oleviin luontotyyppeihin ja lajeihin. Hanke ei yksin tai yhdessä muiden hankkeiden kanssa vaaranna lyhyellä tai pitkällä aikavälillä Natura-alueen koskemattomuutta. Tämän johdosta myöskään Natura-alueen tai Natura-alueverkoston eheydelle ei aiheudu merkittäviä vaikutuksia.

Liito-oravan osalta ELY-keskus kuitenkin toteaa, että lajin liikkumiselle soveliaat metsäyhteydet on hankkeen jatkosuunnittelussa selvitettävä tarkasti hankealueella ja varmistettava Iso Kaitasen alueella olevan liito-oravan esiintymispaikan toiminnallisuuden turvaaminen yleiskaavassa osoitettavilla kulkuyhteyksillä.

